

**ARACI KURULUŞLARIN
FAALİYETLERİ**

ARACI KURULUŞLARIN FAALİYETLERİ

“Aracı kuruluş” terimi, sermaye piyasasında faaliyette bulunmak üzere yetki belgesi almış olan banka, aracı kurum ve vadeli işlemler aracılık şirketlerini (VİAŞ) ifade etmektedir.

2010 yılında 86 aracı kurum ve 39 banka sermaye piyasası faaliyetinde bulunmuştur.

2010 yılında 85 aracı kurum, 1 vadeli işlemler aracılık şirketi ve 39 banka sermaye piyasası faaliyetinde bulunmuştur. Diğer bir deyişle, hisse senedi, sabit getirili menkul kıymetler (SGMK) veya vadeli işlem faaliyetlerinde bulunan toplam 125 kuruluş vardır. Bu hesaba faaliyeti geçici olarak durdurulmuş ya da sadece sabit getirili menkul kıymet tescil işlemi gerçekleştiren aracı kuruluşlar dahil edilmemiştir. Benzer şekilde İMKB üyesi olmayıp, tescil işlemi yapan bankalar da bu rakamların dışında tutulmuştur. Bununla birlikte, toplam işlem hacimlerinin yer aldığı bölümlerde söz konusu kurumların işlemleri göz önünde tutulmuştur.

Bankalar faaliyet alanlarına göre, “Ticari Banka” ve “Kalkınma ve Yatırım Bankası” olarak gruplandırılmaktadır. Vadeli işlemler aracılık şirketinin de dahil olduğu aracı kurumlar ise kökenlerine göre iki başlık altında sınıflandırılmıştır. Ortaklık yapısında Türkiye’de faaliyet gösteren bir bankanın dolaylı ya da doğrudan %50’nin üzerinde payı bulunan aracı kurumlar “Banka Kökenli”, diğer kurumlar ise “Banka Kökenli Olmayan” olarak ikiye ayrılmıştır.

Türüne Göre Faaliyette Olan Aracı Kuruluşlar		
Banka	2009	2010
Ticari Banka	29	29
Kalkınma ve Yatırım Bankası	10	10
Toplam	39	39
Aracı Kurum		
Banka Kökenli	29	28
Banka Kökenli Olmayan	60	58
Toplam	89	86
Kaynak: TBB, TSPAKB		

2010 yılında faaliyet gösteren banka sayısı ve bankaların ortaklık yapılarında önceki yıla göre bir değişiklik yaşanmamıştır.

Yabancı aracı kurum sayısı 21’e çıkmıştır.

2010 yılında faaliyet gösteren aracı kurum sayısı ise 3 adet azalarak 86’ya gerilemiştir. 2009’da faaliyette bulunmayan yabancı kökenli 1 aracı kurum 2010’da sermaye piyasası işlemi gerçekleştirmiş, böylece faaliyette olan yabancı aracı kurum sayısı 21’e çıkmıştır. Öte yandan, 2010’da faaliyet gösteren özel yerli aracı kurum sayısı 65’ten 62’ye gerilemiştir. 2009 yılı içerisinde sermaye piyasası işlemi olan 4 aracı kurum, 2010’da işlem yapmamıştır. Bu kurumlardan 2’sinin faaliyeti geçici olarak durdurulmuş, diğer 2’si ise kapanmıştır. 2010 yılında ise 1 vadeli işlemler aracılık şirketi faaliyet göstermeye başlamıştır.

2006 yılında TMSF bünyesinde olan bir aracı kurumun özel yerli bir kuruma satılmasının ardından, 2007 yılından itibaren TMSF bünyesinde yer alan aracı kurum kalmamıştır. Bunun yanında, kamu kökenli 1 aracı kurumun 2009'da faaliyetini geçici olarak durdurması ile 2010'da faaliyette olan kamu kökenli aracı kurumu sayısı 3'e inmiştir.

Kamu kökenli aracı kurum sayısı 3 olmuştur.

	2009		2010	
	Banka	Aracı Kurum	Banka	Aracı Kurum
Yabancı	19	20	19	21
Özel Yerli	15	65	15	62
Özel Toplam	34	85	34	83
TMSF	1	0	1	0
Kamu	4	4	4	3
Kamu Toplam	5	4	5	3
Genel Toplam	39	89	39	86

Kaynak: TBB, TSPAKB

Aracı kurumların faaliyet alanları aşağıdaki tabloda sunulmuştur. Kredili menkul kıymet, açığa satış ve menkul kıymetlerin ödünç alma ve verme işlemleri izin belgesine tabi iken, diğer faaliyetler yetki belgesine tabidir. Bu tablodaki aracı kurum sayıları, faaliyeti geçici olarak durdurulan kurumları da içerdiğinden, daha önce belirtilen kurum sayısından daha yüksektir. Tabloda vadeli işlemler aracılık şirketine de yer verilmiştir.

	2009		2010	
	2009	2010	2009	2010
Alım-Satım Aracılık	103	103	103	103
Repo/Ters Repo İşlemleri	56	54	56	54
Halka Arza Aracılık	54	53	54	53
Portföy Yönetimi	48	49	48	49
Yatırım Danışmanlığı	57	58	57	58
Türev Araçların Alım Satımına Aracılık	71	79	71	79
Kredili Menkul Kıymet, Açığa Satış ve Menkul Kıymetlerin Ödünç Alma ve Verme İşlemleri	98	99	98	99

Kaynak: SPK

Bilindiği üzere ilgili düzenlemeler uyarınca aracı kurumlar İMKB'deki tüm piyasalarda işlem yapmaya yetkilidir. Ayrıca, VOB'da da işlem yapabilmektedir. Vadeli işlemler aracılık şirketleri ise aracı kurum statüsünde olmalarına rağmen, yalnızca VOB'da işlem yapabilmektedir. Bankaların ise İMKB'de yalnızca tahvil-bono piyasasında ve VOB'da işlem yapma imkanı bulunmaktadır.

Aracı kurumlar İMKB ve VOB'da işlem yapabilmektedir.

2010 yılında, 103 aracı kurum alım-satım aracılık yetki belgesine sahiptir. Krizin ardından, 2008 ve 2009 yıllarında aracı kurumların yetki belgelerini iptal ettikleri gözlenmişti. 2010 yılında söz konusu gerileme durmuştur.

2010 yıl sonu itibariyle portföy yönetimi ve yatırım danışmanlığı yetki belgesine sahip aracı kurum sayısı 1'er adet artarak sırasıyla 49 ve 58'e yükselmiştir. 2010 yılında halka arza aracılık yetki belgesine sahip aracı kurum sayısı ise 3 aracı kurumun yetki belgesini iade etmesi ve 2 aracı kurumun da ilk defa halka arz yetki belgesi alması ile 53'e gerilemiştir.

Türev araçlar yetki belgesine sahip aracı kurum sayısı 79'a çıkmıştır.

Aracı kurumların türev araçların alım satımına olan talebi artmış, türev lisansına sahip olan aracı kurum sayısı 79'a çıkmıştır. Bununla birlikte, ilerleyen bölümlerde değinileceği üzere, her ne kadar 79 aracı kurumun yetki belgesi olsa da, 2010 yılında 66 aracı kurum VOB'da işlem yapmıştır.

HİSSE SENETLERİ

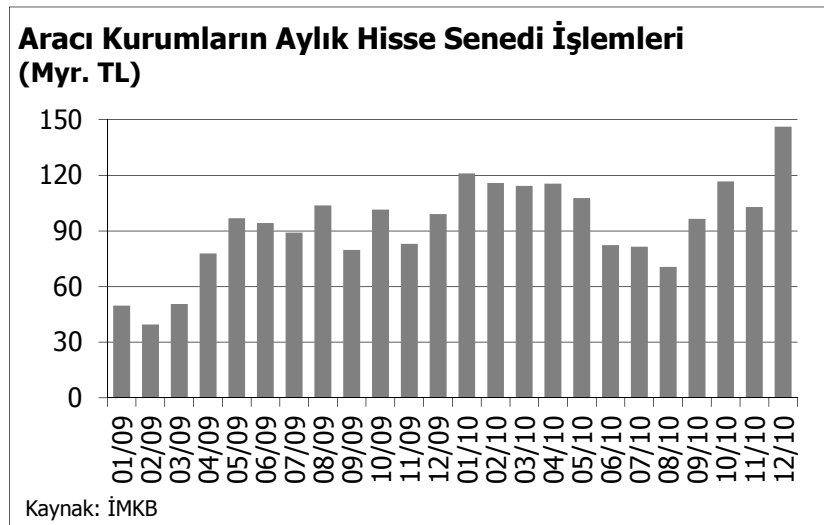
Bu bölümde sunulan hisse senedi işlem hacmi, aracı kurumların ulusal pazar, varantlar hariç kurumsal ürünler pazarı, ikinci ulusal pazar, gözümlü pazarı, özel emirler ve toptan satışlar pazarlarındaki işlemlerinin toplamını göstermektedir. Tablodaki veriler aracı kurumların alış ve satış işlemlerinin toplamını ifade ettiği için İMKB işlem hacminin iki katını göstermektedir.

Aracı Kurumların Hisse Senedi İşlem Hacmi			
	2009	2010	Değişim
Milyar TL	965	1,270	31.7%
Milyar \$	633	851	34.6%

Kaynak: İMKB

İşlem hacmi %32 artarak 1,3 trilyon TL'ye yükselmiştir.

2010 yılında hisse senetleri piyasasında faaliyet gösteren aracı kurumların işlem hacmi %32 artarak 1,3 trilyon TL'ye yükselmiştir. Dolar bazında işlem hacmi ise %35 artarak, 851 milyar \$ olmuştur. 2010 yılında faaliyet gösteren aracı kurum sayısı 85 olmuştur.

Krizden etkilenen işlem hacminin 2009 yılının ikinci yarısından sonra toparlanmaya başladığı, 2010 yılında da rekor seviyelere ulaştığı görülmektedir.

Türüne Göre Aracı Kurumların Hisse Senedi İşlem Hacmi Payları		
	2009	2010
Banka Kökenli	58.2%	56.0%
Banka Kökenli Olmayan	41.8%	44.0%

Kaynak: İMKB, TSPAKB

Aracı kurum türlerine göre işlem hacmi dağılımı, sayıları daha az olmasına rağmen, banka kökenli aracı kurumların piyasada daha aktif olduklarını göstermektedir. Bununla birlikte, bir önceki seneye göre işlemlerini %40 artıran banka kökenli olmayan kurumların toplam işlemlerdeki payı 2010 yılında 2 puan artarak %44'e yükselmiştir.

Banka kökenli kurumlar işlem hacminin %56'sını gerçekleştirmiştir.

Ortaklık Yapısına Göre Aracı Kurumların Hisse Senedi İşlem Hacmi Payları		
	2009	2010
Kamu	3.6%	3.3%
Yabancı	24.8%	24.4%
Özel Yerli	71.6%	72.3%

Kaynak: İMKB, TSPAKB

Ortaklık yapılarına göre aracı kurumların 2010 yılındaki hisse senedi işlemleri incelendiğinde, bir önceki yıla göre önemli bir değişikliğin olmadığı görülmektedir. 2010 yılında faaliyet gösteren özel yerli aracı kurum sayısındaki gerilemeye rağmen, bu kurumlar toplamdaki ağırlığını korumuş ve işlemlerin %72'sini yapmıştır. Hisse senedi işlemlerinin dörtte biri 22 yabancı kökenli aracı kurumca yaratılmıştır. İleride de değinileceği gibi bu kurumlar yabancı yatırımcı işlemlerinin önemli bir bölümüne aracılık etmektedir. Faaliyette olan 3 kamu kökenli aracı kurumun toplam hisse senedi işlemlerindeki payı %3'te kalmıştır.

Hisse senedi işlemlerinin %72'sini yerli özel aracı kurumlar yapmıştır.

Toplam Hisse Senedi İşlem Hacmi Sıralaması (2010)		
Sıralama	İşlem Hacmi Payı	Kümülatif Pay
1-5	27.1%	27.1%
6-10	16.9%	44.0%
11-20	21.1%	65.0%
21-50	28.5%	93.6%
51-85	6.4%	100.0%

Kaynak: İMKB

2010 yılında işlem hacmine göre sıralanan ilk 5 aracı kurum toplam işlem hacminin %27'sini üretmiştir. 2009 yılına göre bu oranın 3 puan gerilemesi, yoğunlaşmanın azaldığını işaret etmektedir. Bu aracı kurumların hepsi banka kökenli olup, 1 tanesi yabancı sınıflandırmasına da girmektedir.

Hisse senedi işlemlerinin %27'sini 5 banka kökenli aracı kurum üretmiştir.

Sıralamaya göre ilk 20 aracı kurum ise hisse senedi işlemlerinin %65'ini gerçekleştirmiştir. İlk 20'de yer alan 5 yabancı kökenli kurum toplam işlem hacminin %15'ini oluşturmuştur.

20 kurum işlem hacminin %65'ini gerçekleştirmiştir.

Son grupta yer alan 35 aracı kurum ise toplam işlem hacminin yalnızca %6'sını üretmiştir.

Aracı kurumların hisse senedi işlem hacminin hangi tip yatırımcılar tarafından gerçekleştirildiği ve kurumların hangi departmanları aracılığı ile işlemlerini yaptıklarına ilişkin veriler Birliğimizce derlenmektedir. Bu bölümde, 2010 sonu itibariyle hisse senedi piyasasında faaliyet gösteren 85 aracı kurumdan elde edilen veriler konsolide edilmiştir.

Tabloda "bireysel" gerçek kişileri, "kurumlar" anonim ve limited şirketler, vakıf, kooperatif gibi tüzel kişiler ile aracı kurumun kendi portföyüne yaptığı işlemleri içermektedir. "Kurumsal yatırımcılar" ise yatırım fonları, yatırım ortaklıkları, portföy yönetim ve sigorta şirketleri gibi kurumları kapsamaktadır.

Yatırımcı Bazında Hisse Senedi İşlem Hacmi Dağılımı		
	2009	2010
Yurtiçi Yatırımcı	85.7%	84.4%
Bireysel	67.3%	66.3%
Kurumlar	9.6%	9.6%
Kurumsal	8.8%	8.5%
Yurtdışı Yatırımcı	14.3%	15.6%
Bireysel	0.3%	0.2%
Kurumlar	9.3%	10.7%
Kurumsal	4.7%	4.7%
TOPLAM	100.0%	100.0%

Kaynak: TSPAKB

Yurtiçi bireysel müşteriler hisse senedi işlemlerinin üçte ikisini yaratmıştır.

Yatırımcı bazında aracı kurumların hisse senedi işlemleri dağılımında, yerli yatırımcıların payı hafif azalsa da %84 pay ile bu grup ağırlığını korumuştur. Yerli bireysel yatırımcılar %66 ile en yüksek paya sahip yatırımcı grubu olmaya devam etmiştir. Aracı kurumları da içeren yurtiçi kurumlar toplam hisse senedi işlemlerinde %10, yerli kurumsal yatırımcılar da %9 paya sahip olmuştur.

Hisse senedi piyasasında yabancı yatırımcı işlemlerine orta vadeli bakıldığında, özellikle 2005'ten sonra bu yatırımcıların işlem hacmi paylarında başlayan artışın, 2008 yılının ilk çeyreğinden itibaren yerini düşüşe bıraktığı görülmektedir. Yabancı yatırımcıların toplam işlem hacminde %27-28 civarına ulaşan payları, 2009'da %14'e kadar gerilemiştir.

Yabancı yatırımcıların toplam işlemlerdeki payı %16 olmuştur.

2010 yılında ise yabancı yatırımcıların payı, %16'ya çıkmıştır. 2010 yılında yabancı yatırımcılar, hisse senedi işlemlerinin %70'ini yabancı aracı kurumlar aracılığıyla gerçekleştirmiştir. Yabancı yatırımcılar ile ilgili veriler bu raporun "Yatırımcılar" başlıklı bölümünde detaylı olarak analiz edilmiştir.

Tabloda, aracı kurumların işlem hacimlerinin departman bazında dağılımı görülmektedir.

Yurtiçi satış, aracı kurum merkezinden yapılan müşteri işlemlerini göstermektedir. Kurum portföyü ise aracı kurumun kendi nam ve hesabına yaptığı işlemleri ifade etmektedir.

Departman Bazında Hisse Senedi İşlem Hacmi Dağılımı		
	2009	2010
Yurtiçi Satış	30.5%	25.9%
Şubeler	14.9%	12.6%
Acenteler	18.7%	17.7%
İrtibat Bürosu	2.4%	2.8%
İnternet	14.3%	20.1%
Çağrı Merkezi	0.5%	0.4%
Yatırım Fonları	0.8%	0.7%
Portföy Yönetimi	0.2%	0.3%
Kurum Portföyü	4.1%	4.1%
Yurtdışı Satış	13.5%	15.5%
TOPLAM	100.0%	100.0%

Kaynak: TSPAKB

Aracı kurumların departman bazına göre hisse senedi işlemlerinde, internet işlemlerinin payı artarken, yurtiçi satış ile şube ve acentelerin payının azaldığı dikkat çekmektedir. 2 kata yakın artan internet işlemlerinin toplam işlem hacmindeki payı 6 puan artarak %20 ile rekor seviyeye ulaşmıştır.

İnternet işlemlerinin payı %20'ye ulaşmıştır.

Aracı kurum merkezinden yapılan işlemleri kapsayan yurtiçi satış departmanının payı 5 puan gerileyerek %26'ya inmiştir.

Karşılaştırılan yıllar arasında şube, irtibat bürosu ve acente sayılarındaki artışa rağmen bu kanallardan yapılan işlemlerdeki yükseliş sınırlı kalmıştır. Merkez dışı örgütlerin 2010 yılında toplam işlemlerdeki payı 3 puan gerileyerek %33'e inmiştir.

Merkez dışı örgütlerin toplam işlemlerdeki payı %33'e inmiştir.

Yatırımcı bazındaki işlem hacmi dağılımına benzer şekilde, yurtdışı satış bölümünden, toplam işlemlerin %16'sı yapılmıştır. Yurtdışı satış departmanından yapılan işlemlerin payı ile yabancı yatırımcı işlemlerinin payı arasındaki ufak fark, bazı aracı kurumların yabancı yatırımcı işlemlerini yurtiçi satış ya da acenteler gibi farklı bölümler aracılığıyla gerçekleştirmesinden kaynaklanmaktadır.

VARANTLAR

Türkiye sermaye piyasasında yeni bir ürün olan aracı kuruluş varantları Ağustos 2010'dan itibaren İMKB hisse senedi piyasasında işlem görmeye başlamıştır. Yılsonuna kadar geçen 5 aylık sürede, ortalama günlük 5,9 milyon TL tutarında işlem yapılmıştır.

Araç Kurumlarının Varant İşlem Hacmi	
2010	
Milyon TL	1,096
Milyon \$	734
Kaynak: İMKB	

2010 yılında işlem görmeye başlayan varantların işlem hacmi 1 milyar TL olmuştur.

Araç kurumlar, 2010 yılı içerisinde 1 milyar TL civarında varant işlemi gerçekleştirmiştir. Hisse senedi işlemlerinde olduğu gibi bu veriler araç kurumlarının alış ve satış işlemlerinin toplamını ifade ettiği için İMKB işlem hacminin iki katını göstermektedir.

Toplam Varant İşlem Hacmi Sıralaması (2010)		
Sıralama	İşlem Hacmi Payı	Kümülatif Pay
1-5	76.0%	76.0%
6-10	11.7%	87.8%
11-20	8.6%	96.4%
21-50	3.6%	100.0%
51-60	0.0%	100.0%
Kaynak: İMKB		

İki araç kurum toplam işlemlerin %55'ini kaydetmiştir.

60 araç kurum yıl içerisinde varant işlemi gerçekleştirmiştir. Türkiye'deki varant ihraçlarına aracılık eden iki kurumun bu işlemlerdeki payı %55 olmuştur. İlk 5 araç kurumda bu pay %76'ya çıkmaktadır.

Yatırımcı Bazında Varant İşlem Hacmi Dağılımı (2010)	
Yurtiçi Yatırımcı	58.6%
Bireysel	47.9%
Kurumlar	10.7%
Kurumsal	0.1%
Yurtdışı Yatırımcı	41.4%
Bireysel	0.0%
Kurumlar	41.3%
Kurumsal	0.1%
TOPLAM	100.0%
Kaynak: TSPAKB	

İşlemlerin yarısı yerli bireylerce yaratılmıştır.

Yatırımcı bazında varant işlem hacimlerine bakıldığında, işlemlerin yaklaşık yarısının yurtiçi bireyler tarafından kaydedildiği görülmektedir. Yurtdışı kurumlar ise işlemlerin %41'ini gerçekleştirmiştir. Bu işlemler ağırlıklı yurtdışındaki ihraççı kurum ile piyasa yapıcılığı çerçevesinde gerçekleştirilen işlemleri yansıtmaktadır.

Departman bazında varant işlem hacmi dağılımında da %41 payla yurtdışı satış departmanı ilk sıradadır. İşlemlerin %20'si araç kurumların merkezlerinden, %23'ü de merkez dışı örgütlerinden yapılmıştır. İlk defa işlem görmeye başlayan bu ürünler için internet de kullanılmış, işlemlerin %9'u internet aracılığıyla yapılmıştır.

Departman Bazında Varant İşlem Hacmi Dağılımı (2010)	
Yurtiçi Satış	20.4%
Şubeler	11.8%
Acenteler	11.1%
İrtibat Bürosu	0.1%
İnternet	8.9%
Çağrı Merkezi	0.1%
Yatırım Fonları	0.0%
Portföy Yönetimi	0.0%
Kurum Portföyü	6.3%
Yurtdışı Satış	41.4%
TOPLAM	100.0%

Kaynak: TSPAKB

SABİT GETİRİLİ MENKUL KIYMETLER

Aracı kurum ve bankalar tahvil ve bono piyasasında faaliyet gösterebilmektedir. Tabloda yer alan işlem hacimleri, aracı kurum ve bankaların İMKB’de ve İMKB dışında (tescil) gerçekleştirdikleri işlemleri kapsamaktadır. Diğer bir deyişle toplam rakamı İMKB’deki işlem hacminin iki katını yansıtmaktadır. Ayrıca bu bölümde, Merkez Bankası ve Takasbank’ın gerçekleştirdiği işlemlere yer verilmemektedir.

Tahvil ve bonolarda kesin alım-satım işlem hacmi 2010’da %10 artarak 1,4 trilyon TL’ye yükselmiştir. Bu dönemde bankaların işlemleri %11 artarken, aracı kurumlardaki artış %3’te kalmıştır. Kesin alım-satım işlemlerinin %65’i İMKB’de yapılmıştır.

Kesin alım-satım işlem hacmi %10 artarak 1,4 trilyon TL’ye yükselmiştir.

Aracı Kuruluşların Kesin Alım-Satım İşlemleri (Milyar TL)	2009	2010	Değişim
Banka	1,102	1,227	11.3%
İMKB	694	754	8.6%
Tescil	408	473	15.9%
Aracı Kurum	136	141	3.4%
İMKB	134	134	0.4%
Tescil	2	7	168.1%
TOPLAM	1,238	1,368	10.5%
İMKB	827	888	7.3%
Tescil	411	480	16.8%

Kaynak: İMKB

Aracı kuruluşların kesin-alım satım işlem hacmi dağılımında karşılaştırılan dönemler arasında önemli bir değişim olmamıştır. Bankalar toplam kesin alım-satım işlem hacminde paylarını 1 puan artırarak %90’a çıkarırken, aracı kurumların payı %10’a gerilemiştir. Aracı kurumların tahvil-bono işlemlerinin %80’i banka kökenli aracı kurumlar tarafından yapılmıştır.

Bankalar kesin alım-satım işlemlerinin %90’ını yaratmıştır.

	Aracı Kuruluşların Kesin Alım-Satım İşlem Hacmi Dağılımı			
	2009	2010		
	Toplam	Toplam	İMKB	Tescil
Banka	89.0%	89.7%	84.9%	98.6%
Ticari Bankalar	86.3%	87.1%	82.1%	96.4%
Kalkınma ve Yatırım Bankaları	2.7%	2.6%	2.8%	2.3%
Aracı Kurum	11.0%	10.3%	15.1%	1.4%
Banka Kökenli Aracı Kurum	8.1%	7.8%	11.8%	0.5%
Banka Kökenli Olmayan A.K.	2.9%	2.4%	3.3%	0.9%
TOPLAM	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%

Kaynak: İMKB, TSPAKB

Bankaların işlemlerinin %39'u İMKB dışında gerçekleşmiştir.

Aracı kurumlar kesin alım-satım işlemlerinin neredeyse tamamını İMKB'de gerçekleştirirken, bankalar işlemlerinin %39'unu İMKB dışında yapmıştır.

Toplam Kesin Alım-Satım İşlem Hacmi Sıralaması (2010)		
Sıralama	İşlem Hacmi Payı	Kümülatif Pay
1-5	39.0%	39.0%
6-10	25.1%	64.1%
11-20	23.7%	87.8%
21-50	11.8%	99.6%
51-100	0.4%	100.0%
101-118	0.0%	100.0%

Kaynak: İMKB

İlk 10 banka kesin alım-satım işlemlerinin %64'ünü gerçekleştirmiştir.

Kesin alım-satım işlemlerinde, aracı kuruluşlar arasındaki yoğunlaşma yüksektir. Bununla birlikte, yoğunlaşma bir önceki seneye göre artmıştır. 2010 yılında 118 banka ve aracı kurumun işlem yaptığı bu piyasada, işlemlerin %64'ü 10 banka tarafından kaydedilmiştir. Sadece iki aracı kurumun yer aldığı ilk 20 kuruluşun toplam işlemlerdeki payı ise %88'e çıkmaktadır.

Aracı Kuruluşların Repo-Ters Repo İşlemleri (Milyar TL)			
	2009	2010	Değişim
Banka	4,572	5,125	12.1%
İMKB	4,097	4,733	15.5%
Tescil	474	392	-17.3%
Aracı Kurum	1,045	1,065	1.9%
İMKB	1,005	989	-1.6%
Tescil	40	76	89.8%
TOPLAM	5,617	6,190	10.2%
İMKB	5,102	5,722	12.2%
Tescil	514	468	-9.0%

Kaynak: İMKB

Repo-ters repo işlemlerinin %92'si borsada yapılmaktadır.

Aracı kuruluşların 2010 yılında repo-ters repo işlemleri %10 yükselmiş ve 6,2 trilyon TL'ye ulaşmıştır. Aracı kurum işlemlerindeki artış kısıtlı kalmıştır. Repo-ters repo işlemlerinin %92'si borsada yapılmıştır.

Bankalar kesin alım-satım işlemlerinde olduğu gibi repo-ters repo işlemlerinin de büyük bölümünü gerçekleştirmiştir. Aracı

kurumlar arasında ise yine banka kökenli kurumların öne çıktığı görülmektedir.

	2009		2010	
	Toplam	Toplam	İMKB	Tescil
Banka	81.4%	82.8%	82.7%	83.8%
Ticari Bankalar	77.1%	78.0%	78.1%	76.8%
Kalkınma ve Yatırım Bankaları	4.3%	4.8%	4.7%	7.1%
Aracı Kurum	18.6%	17.2%	17.3%	16.2%
Banka Kökenli Aracı Kurum	15.4%	15.2%	15.6%	10.1%
Banka Kökenli Olmayan A.K.	3.2%	2.0%	1.7%	6.1%
TOPLAM	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%

Kaynak: İMKB, TSPAKB

2010 yılında repo-ters repo piyasasında faaliyet gösteren aracı kuruluş sayısı 86'dan 92'ye çıkmıştır. Bu kurumlar arasında işlem hacmine göre yapılan sıralamada 4 banka ve 1 aracı kurumun toplam işlemlerin %61'ini yaptığı görülmektedir. Repo-ters repo işlemlerindeki yoğunlaşma kesin alım-satım işlemlerine göre daha belirgindir. İlk 10 kurum işlemlerin %79'unu gerçekleştirmiştir.

Repo-ters repo işlemlerinin %61'ini 4 banka ve 1 aracı kurum üretmiştir.

Toplam Repo-Ters Repo İşlem Hacmi Sıralaması (2010)			
Sıralama	İşlem Hacmi Payı	Kümülatif Pay	
1-5	61.0%	61.0%	
6-10	17.4%	78.5%	
11-20	12.6%	91.0%	
21-50	8.2%	99.2%	
51-92	0.8%	100.0%	

Kaynak: İMKB

İlerleyen bölümde yer alan tablolarda, yalnızca aracı kurumların SGMK işlemlerinin yatırımcı ve departman bazındaki dağılımlarına yer verilmektedir. Tablolar, TSPAKB'nin aracı kurumlardan topladığı verilerle oluşturulmuştur. Bankaların verileri bu bölümde yer almamaktadır.

Sadece aracı kurumların işlemlerinin dağılımı incelenmektedir.

Yatırımcı bazında SGMK işlemleri incelendiği zaman, aracı kurumlarca gerçekleştirilen SGMK işlemlerinin ağırlıklı olarak yurtiçindeki kurumlar ve kurumsal yatırımcılar tarafından yapıldığı görülmektedir.

SGMK işlemlerinin büyük bölümünü yerli kurumsal yatırımcılar ve kurumlar yapmaktadır.

2010 yılında aracı kurumların kendi portföyüne yaptıkları işlemlerdeki artış neticesinde, yerli kurumların kesin alım-satım işlem hacimleri 2009 yılına göre 1,5 kat yükselmiş, bu durum toplam işlemlerdeki paylarına 10 puan artış olarak yansımıştır. Yerli kurumlar toplam kesin alım-satım işlemlerinin %38'ini kaydetmiştir. Bu işlemlerin yarısını bir aracı kurum tek başına gerçekleştirmiştir.

Yatırımcı Bazında SGMK İşlem Hacmi	Kesin Alım-Satım		Repo-Ters Repo	
	2009	2010	2009	2010
Yurtiçi Yatırımcı	94.5%	94.8%	98.5%	99.3%
Bireysel	10.2%	5.3%	13.7%	10.7%
Kurumlar	27.8%	37.8%	4.5%	5.7%
Kurumsal	56.5%	51.7%	80.2%	82.9%
Yurtdışı Yatırımcı	5.5%	5.2%	1.5%	0.7%
Bireysel	0.3%	0.2%	0.2%	0.3%
Kurumlar	5.2%	5.0%	1.2%	0.3%
Kurumsal	0.0%	0.0%	0.1%	0.1%
TOPLAM	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%

Kaynak: TSPAKB

Bir önceki seneye göre işlem hacimleri çok değişmeyen yurtiçi kurumsal yatırımcıların payı 5 puan gerilese de, bu yatırımcılar %52 payla ağırlığını korumuştur. Bireysel yatırımcıların payı ise nominal olarak düşen işlem hacimlerine bağlı olarak %5'e inmiştir.

Repo işlemlerinin %83'ünü yerli kurumsal yatırımcılar gerçekleştirmiştir.

Repo-ters repo işlemlerinde de en önemli aktörler, yurtiçi kurumsal yatırımcılardır. Bu yatırımcıların işlem hacmi payı 2009 yılına kıyasla 3 puan artarak %83'e ulaşmıştır. Aracı kurum bazında detaylara bakıldığında, bu kategorideki toplam işlemlerin yarısının tek bir aracı kuruma ait olduğu görülmektedir.

Yabancı yatırımcılar kesin alım-satım işlemlerinin %5'ini yaratmıştır.

2010 yılında yabancı yatırımcıların aracı kurumlarca gerçekleştirilen toplam SGMK işlemlerindeki payı çok değişmemiştir. Yabancı yatırımcıların kesin alım-satım işlemlerinde sahip olduğu pay %5 iken, repo-ters repo işlemlerinde bu pay sadece %1'dir. Bu durum, yabancı yatırımcıların Türkiye'deki SGMK işlemlerini daha çok bankalar aracılığıyla yaptıklarına işaret etmektedir.

Departman Bazında SGMK İşlem Hacmi	Kesin Alım-Satım		Repo-Ters Repo	
	2009	2010	2009	2010
Yurtiçi Satış	33.1%	29.5%	62.5%	58.0%
Şubeler	1.5%	1.2%	4.0%	5.0%
Acenteler	0.9%	0.2%	1.5%	1.6%
İrtibat Bürosu	0.0%	0.0%	0.2%	0.2%
İnternet	0.0%	0.0%	0.2%	0.0%
Çağrı Merkezi	0.1%	0.0%	0.0%	0.0%
Yatırım Fonları	30.6%	31.6%	26.0%	29.3%
Portföy Yönetimi	2.8%	2.0%	0.6%	0.7%
Kurum Portföyü	25.7%	30.5%	3.8%	4.7%
Yurtdışı Satış	5.3%	5.0%	1.4%	0.4%
TOPLAM	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%

Kaynak: TSPAKB

Departman bazında dağılım tablosu ile birlikte değerlendirildiğinde, kurumsal yatırımcıların kesin alım-satım işlem hacminin ağırlıklı olarak aracı kurumların yönettiği yatırım fonlarına ait işlemler olduğu görülmektedir. Yatırım fonlarına

yapılan kesin alım-satım işlemleri toplam işlemlerin %32'sine denk gelmiştir.

Kurum portföyüne yapılan işlemlerin payı da 2009'a kıyasla 5 puan artarak %31'e yükselmiştir. Buna karşın, yurtiçi satış departmanından yapılan işlemlerin payı 4 puan azalarak %30'a gerilemiştir.

Repo işlemleri ağırlıklı olarak yurtiçi satış (%58) ve yatırım fonları (%29) departmanları aracılığı ile gerçekleştirilmiştir. Bununla birlikte, bireysel müşterilerin işlem hacmindeki düşüşe paralel olarak aracı kurum merkezinden yapılan repo-ters repo işlemleri azalmış, payları 3 puan gerilemiştir. Aracı kurumlar toplam repo-ters repo işlemlerinin %5'ini kendi portföyleri için yapmıştır.

Yurtiçi satış departmanı %58 ile aracı kurumların repo işlemlerinde en yüksek paya sahiptir.

VADELİ İŞLEMLER

Vadeli İşlem ve Opsiyon Borsasında (VOB), banka ve aracı kurumların yanı sıra vadeli işlem aracılık şirketleri faaliyet göstermektedir.

VOB'da Faaliyette Bulunan Aracı Kuruluşlar		
	2009	2010
Banka	16	14
Aracı Kurum	63	66
Vadeli İşlemler Aracılık Şirketi	1	1
Toplam	80	81

Kaynak: VOB

2010 sonu itibariyle türev araçların alım-satımına aracılık yetki belgesi bulunan 79 aracı kurum olmasına rağmen, 2010 yılında 66 aracı kurum VOB'da faaliyet göstermiştir. 14 banka ve 1 vadeli işlemler aracılık şirketi ile beraber 2010 yılında 81 aracı kuruluş VOB işlemlerine aracılık etmiştir.

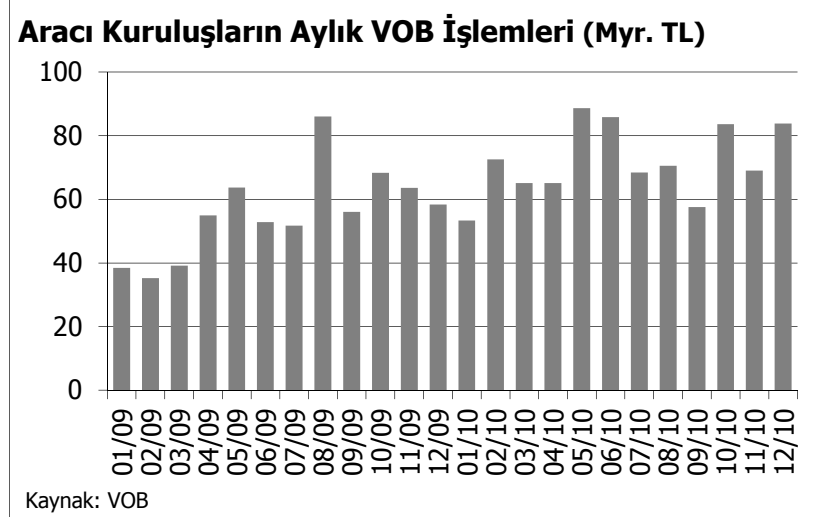
2010 yılında 81 kurum VOB'da faaliyet göstermiştir.

Aracı Kuruluşların VOB Hacimleri					
(Milyar TL)				2009	2010
	2009	2010	Değişim	Dağılım	Dağılım
Banka	82	114	39.6%	12.2%	13.2%
Aracı Kurum	585	749	28.0%	87.6%	86.7%
Vadeli İşlemler Aracılık Şirketi	2	1	-66.7%	0.2%	0.1%
Toplam	668	863	29.2%	100.0%	100.0%

Kaynak: VOB

2010 yılında bu borsada yapılan işlemler 2009'a göre %29 artarak 863 milyar TL olmuştur. Tabloda sunulan işlem hacimleri alış ve satış işlemlerinin toplamı olduğundan, VOB hacminin iki katıdır.

VOB işlem hacmi 863 milyar TL olmuştur.

Kuruluşunu izleyen ilk yıllarda hızlı bir büyüme sergileyen VOB'un işlem hacmindeki çıkış krizle birlikte yavaşlamıştır. Piyasalarda yaşanan toparlanma ile vadeli işlem hacmi, 2010 yılının ikinci çeyreğinde rekor seviyeye çıkmış, üçüncü çeyrekteki gerilemenin ardından son çeyrekte yine artmıştır.

Aracı kurumlar VOB işlemlerinde ağırlıklıdır.

Aracı kuruluşların 2010 yılındaki vadeli işlem hacmi dağılımına bakıldığında, SGMK işlemlerinin aksine, bu işlemlerde aracı kurumların pazar payının bankalara göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

Bankaların vadeli işlemlerdeki payı %13'e çıkmıştır.

2010 yılında VOB işlemlerini %28 artırarak 750 milyar TL'ye çıkaran aracı kurumlar, %87 pay ile VOB işlemlerindeki ağırlığını devam ettirmiştir. Öte yandan, bankaların toplamdaki payları %12'den %13'e yükselmiştir. Bankaların VOB işlemlerindeki payı son üç yıldır düzenli olarak artmaktadır.

Toplam VOB İşlem Hacmi Sıralaması (2010)		
Sıralama	İşlem Hacmi Payı	Kümülatif Pay
1-5	35.6%	35.6%
6-10	20.2%	55.8%
11-20	22.2%	78.0%
21-50	19.8%	97.8%
51-81	2.2%	100.0%

Kaynak: VOB

İlk 5 aracı kuruluş işlemlerin %36'sını üretmiştir.

VOB işlemlerindeki yoğunlaşma hisse senedi işlemlerine göre daha yüksektir. 2010 yılında ilk 5 kurum işlem hacminin %36'sını yaratmıştır. Bu kuruluşlardan 4'ü aracı kurum, biri ise bankadır. Bununla birlikte, orta vadeli bir perspektifle bakıldığında yoğunlaşmanın azaldığı dikkat çekmektedir. Nitekim 2006 yılında sıralamadaki ilk 5 aracı kuruluş toplam işlemlerin %56'sını yaparken, bu oran devam eden yıllarda sürekli olarak azalmıştır.

İlerleyen bölümde yer alan tablolar sadece aracı kurumların ve vadeli işlem aracılık şirketinin verileriyle oluşturulmuştur. Bankaların işlem hacmi bu bölümde yer almamaktadır.

İleriki bölümde banka verileri yer almamaktadır.

Yatırımcı bazında VOB işlem hacmi dağılımı, işlemlerin büyük bölümünün yurtiçi yatırımcılarda yoğunlaştığını göstermektedir.

2010 yılında yabancı yatırımcıların hisse senedi işlemlerinde olduğu gibi, VOB işlemlerinde de paylarının arttığı görülmektedir. Özellikle yurtdışındaki kurumsal yatırımcıların işlemlerindeki artışla, yabancı yatırımcıların toplam içindeki payı 3 puan artarak %11'e yükselmiştir. Bu yatırımcılar Türkiye'deki türev işlemlerinin %70'ini yabancı kökenli aracı kurumlar üzerinden gerçekleştirmiştir.

Aracı kurumların vadeli işlemlerinde yabancı yatırımcıların payı artmıştır.

Yatırımcı Bazında VOB İşlem Hacmi		
	2009	2010
Yurtiçi Yatırımcı	91.7%	88.9%
Bireysel	77.2%	75.0%
Kurumlar	13.1%	11.5%
Kurumsal	1.4%	2.3%
Yurtdışı Yatırımcı	8.3%	11.1%
Bireysel	0.3%	0.1%
Kurumlar	3.7%	4.8%
Kurumsal	4.3%	6.2%
TOPLAM	100.0%	100.0%

Kaynak: TSPAKB

Yurtiçi yatırımcılar arasındaki en büyük pay, yerli bireysel müşterilere aittir. Bu yatırımcılar toplam VOB işlemlerinin dörtte üçünü kaydetmiştir. Yurtiçi kurumların payı ise 2 puan düşerek %11'e gerilemiştir.

VOB işlemlerinin dörtte üçü yerli bireysel müşteriler tarafından kaydedilmiştir.

Departman bazında bakıldığında ilk dikkat çeken nokta, hisse senedi işlemlerinde olduğu gibi internet üzerinden yapılan işlemlerin payındaki çıkış olmuştur. Vadeli piyasalarda internet işlemleri %67 artarken, payı da 8 puan yükselerek %34 gibi rekor bir seviyeye çıkmıştır. Buna bağlı olarak, daha önce en yüksek paya sahip olan yurtiçi satış bölümünün payı 6 puan gerileyerek %22'ye kadar inmiştir.

İnternet işlemlerinin payı %34'e ulaşmıştır.

Departman Bazında VOB İşlem Hacmi		
	2009	2010
Yurtiçi Satış	27.8%	22.0%
Şubeler	14.9%	11.8%
Acenteler	4.9%	3.9%
İrtibat Bürosu	5.5%	5.2%
İnternet	25.9%	33.8%
Çağrı Merkezi	0.3%	0.2%
Yatırım Fonları	0.6%	0.7%
Portföy Yönetimi	0.6%	1.1%
Kurum Portföyü	11.7%	10.6%
Yurtdışı Satış	7.8%	10.8%
TOPLAM	100.0%	100.0%

Kaynak: TSPAKB

***Merkez dışı örgütlerin payı
%21'e inmiştir.***

2010 yılında, merkez dışı örgütler aracılığıyla yapılan vadeli işlemlerin payı %25'ten %21'e inmiştir. İleride görüleceği üzere şube ağı genişlerken, bu bölümlerden yapılan işlemlerdeki artış internet işlemlerindeki çıkışın gerisinde kalmıştır.

Kurum portföyü işlemleri toplam işlem hacminin %11'ini oluşturmuştur. Bir aracı kurum, bu işlemlerin dörtte üçünü tek başına gerçekleştirmiştir.

Yabancı yatırımcıların vadeli işlem hacimlerindeki artışa paralel olarak 2010 yılında, yurtdışı satış departmanının işlem hacmi payı da %11'e çıkmıştır.

KURUMSAL FİNANSMAN FAALİYETLERİ

Kurumsal finansman faaliyetlerinin ele alındığı bu bölümde aracı kurumların elindeki sözleşme sayıları derlenmiştir.

***Kurumsal finansman verileri
yalnızca aracı kurumların
faaliyetlerini
kapsamaktadır.***

Bu bölümde, yalnızca aracı kurumların kurumsal finansman faaliyetleri sunulmaktadır. Danışmanlık şirketleri ve bağımsız denetim firmalarının benzer faaliyetleri bu araştırmanın kapsamı dışındadır. Bu nedenle, sunulan verilerin Türkiye'deki yatırım bankacılığı faaliyetlerinin tamamını yansıttığı düşünülmemelidir.

***30 aracı kurum kurumsal
finansman alanında faaliyet
göstermiştir.***

Verilerini Birliğimize sağlayan 93 aracı kurumun 53 tanesi, kurumsal finansman faaliyetlerinin önemli bir alanı olan, halka arz yetki belgesine sahiptir. Aracı kurumların 30 tanesinde kurumsal finansman departmanı bulunmaktadır. 2010 yılında yatırım bankacılığının herhangi bir alanında faaliyeti olan kurum sayısı ise bir önceki seneye göre 6 adet artarak 30 olmuştur.

***Halka arzlarda yalnızca lider
aracı kurum dikkate
alınmıştır.***

Sözleşme sayıları, şirketlerle yapılan ve sadece o aracı kurumu ilgili kurumsal finansman faaliyeti konusunda tek yetkili kılan sözleşmeleri ifade etmektedir. Halka arz konsorsiyumlarında sadece lider aracı kurum dikkate alınmakta, konsorsiyum üyeleri verilere dahil edilmemektedir. Tamamlanan proje sayısı, ilgili yıl içinde kaç tane projenin tamamlandığını göstermektedir. Süresi dolan sözleşme sayısı, sözleşmenin kapsadığı süre içinde tamamlanamayan ve sözleşmesi yenilenmeyen projeleri ifade etmektedir. Fesih edilen proje sayısı, sözleşmenin süresi içinde çeşitli nedenlerle, taraflardan birinin girişimi ile sözleşmenin fesih edilmesi halini kapsamaktadır.

Şirket satın alma/birleşme-satış tarafı (tabloda SAB-Satış), müşteri şirketin hisselerini stratejik ortağa satmak için yapılan anlaşmalardır. Şirket satın alma/birleşme-alış tarafı (SAB-Alış), müşteri şirketin stratejik ortak olabileceği bir hedef şirketin hisselerinin bir kısmını almak üzere yapılan anlaşmalardır.

Finansal ortaklık sözleşmeleri, şirketin hisselerinin bir kısmını yatırım amaçlı alabilecek yatırım fonu, risk sermayesi şirketleri vb. finansal yatırımcılar bulunmasına yöneliktir.

Şirketlerin sermaye artırım ve temettü ödemeleri de kurumsal finansman faaliyetleri arasında sayılmaktadır.

Özelleştirme projeleri–alış tarafı, özelleştirme kapsamındaki şirket hisselerini almak üzere yapılan sözleşmelerdir. Özelleştirme projeleri–satış tarafı ise, özelleştirme kapsamındaki şirketler için Özelleştirme İdaresine verilen danışmanlık hizmetlerini ifade etmektedir.

Diğer danışmanlık sözleşmeleri, yukarıdaki kategorilere girmeyen, şirket veya proje değerlemesi gibi diğer danışmanlık ve yatırım bankacılığı faaliyetlerini kapsamaktadır.

Kurumsal Finansman Faaliyetleri (Proje Sayıları)							
	2009	Dönem Başı	Yeni Sözleşme	2010	Süresi Dolan	Fesih Edilen	Dönem Sonu
	Tamam-lanan			Tamam-lanan			
Birincil Halka Arz	3	12	30	25	1	5	11
İkincil Halka Arz	0	0	1	0	0	0	1
Tahvil İhracı	-	0	17	14	0	0	3
SAB-Alış	4	22	17	6	4	6	23
SAB-Satış	6	96	31	14	22	14	77
Finansal Ortaklık	1	9	0	0	2	0	7
Özelleştirme-Alış	0	4	8	5	1	0	6
Özelleştirme-Satış	1	7	3	0	0	1	9
Sermaye Artırımı	79	21	64	30	2	4	49
Temettü Dağıtımı	69	21	54	44	0	2	29
Diğer Danışmanlık	44	35	51	25	11	3	47
TOPLAM	207	227	276	163	43	35	262

Kaynak: TSPAKB

Şirketlerle yapılan sözleşmeler; sadece stratejik ortak veya sadece finansal ortak arayışı ile ilgili olabileceği gibi, bu sözleşmelerde stratejik ve finansal ortaklık arayışı bir arada da yer alabilmektedir. Dolayısıyla, hisselerini satmak isteyen şirketler, bu iki kategoride çakışıyor ve çift sayılıyor olabilir. Benzer şekilde, sermaye artırım ve temettü dağıtım projeleri de tek sözleşmede yer alıyorsa, sektör toplamında çift sayılabilmektedir. Bu nedenle, bu tablodan elde edilecek sözleşme sayılarının birebir şirket sayılarına denk gelemeyeceği dikkate alınmalıdır.

Sözleşme sayılarının birebir şirket sayılarına denk geldiği düşünülmemelidir.

2010 yılında, kurumsal finansman faaliyetlerinde canlanma başlamış, özellikle 2008 ve 2009 yıllarında durgun olan halka arzların sayılarında artış yaşanmıştır.

Sektör geneline bakıldığında, 227 kurumsal finansman projesi ile yıla başlayan aracı kurumların, 2010 yılında 276 yeni sözleşme daha imzaladıkları görülmektedir. Aynı dönem içinde 163 proje tamamlanırken, 43 projenin süresi dolmuş, 35 proje ise fesih edilmiştir. Sonuç itibarıyla aracı kurumlar 2011 yılına toplam 262 adet kurumsal finansman projesi devretmiştir.

2010'da 163 kurumsal finansman projesi tamamlanmıştır.

Aracı kurumlar 2010'da 25 halka arz gerçekleştirmiştir.

Sermaye Piyasası Kurulu (SPK), İstanbul Menkul Kıymetler Borsası (İMKB), Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB) ile Türkiye Sermaye Piyasası Aracı Kuruluşları Birliği (TSPAKB) 2008 yılında Halka Arz Seferberliğini başlatmıştır. Proje kapsamında yapılan etkinlikler 2010'da ivme kazanmış, çeşitli il merkezlerinde tanıtım toplantıları düzenlenmiştir. Yapılan çalışmalar etkili olmuş, halka arz sayısında önemli gelişmeler yaşanmıştır.

2010 yılında 22 şirket ve 3 borsa yatırım fonu İMKB'de ilk defa işlem görmeye başlamıştır. Bunlardan bir borsa yatırım fonu halka arz edilmeksizin kote olmuş, bir şirketin halka arzı ise iki aracı kurum tarafından gerçekleştirilmiştir. Aracı kurumlarca tamamlanan halka arz projesi sayısı böylece 25 olmuştur. Süresi dolan ve fesih edilen 6 sözleşme ile birlikte aracı kurumlar 2011 yılına 11 halka arz sözleşmesi ile girmişlerdir.

2010'da 14 tahvil ihracı tamamlanmıştır.

Sermaye piyasasında bir dönem ara verilen özel sektör tahvil ihracı 2010 yılında yeniden canlanmıştır. Bu vesileyle TSPAKB'nin aracı kurumlardan topladığı verilere tahvil ihracı da eklenmiştir. 2010 yılında imzalanan 17 tahvil ihracı sözleşmesinin 14'ü tamamlanmıştır.

2010 yılında, şirket satın alma/birleşme faaliyetlerinde tamamlanan proje sayısı 2009 yılına nazaran iki katına çıkmıştır. Yıl içinde alış yönünde 6, satış yönünde ise 14 işlem tamamlanmıştır. Tamamlanan sözleşmelerin 9'unu bir aracı kurum yapmıştır. Şirket satın alma/birleşme projelerinden 23 adet alış yönünde, 77 adet ise satış yönünde sözleşme bir sonraki yıla devretmiştir.

2010 başında aracı kurumların özelleştirme projelerinde alıcı tarafına danışmanlık hizmeti sunmak üzere 4 sözleşmesi bulunmaktayken, bu projelere yıl içinde 8 tane daha eklenmiş, 5 tanesi tamamlanmıştır. Bir aracı kurum bu projelerde yer almıştır. Özelleştirme kapsamındaki şirketlerin satışına yönelik olarak tamamlanan proje bulunmamaktadır.

Aracı kurumların yaptığı temettü dağıtımı ve sermaye artırım sayısı 74 olmuştur.

2010 yılında temettü dağıtımlarında tamamlanan proje sayısı 44, sermaye artırımlarında tamamlanan işlem sayısı ise 30 olmuştur.

Diğer danışmanlık hizmetlerinde 2010 yılında 25 proje tamamlanmıştır. Diğer danışmanlık projeleri kapsamında, aracı kurumlar tarafından yapılan değerlendirme ve fizibilite analizi gibi çalışmalar bulunmaktadır.

Sektör 2011 yılına 262 proje ile girmiştir.

Sonuç olarak, aracı kurumlar 2011 yılına 262 kurumsal finansman sözleşmesiyle girmiştir. Bu sözleşmelerin 100 adedi şirket satın alma/birleşme işlemlerine ilişkindir.

PORTFÖY YÖNETİMİ FAALİYETLERİ

2010 sonunda 49 aracı kurumun portföy yönetimi yetki belgesi bulunmaktadır. Birliğimizin derlediği verilere göre 2010 sonunda portföy yönetimi faaliyeti gösteren 36 aracı kurum bulunmaktadır. 2009 sonuna göre bu sayı 3 adet artmıştır. Portföy yönetimi faaliyetleri ile ilgili veriler değerlendirilirken bir yatırımcının birden fazla kurumda hesabının olabileceği göz önünde tutulmalıdır.

Aracı Kurumlarda Portföy Yönetimi Faaliyetleri			
	2009	2010	Değ.
Aracı Kurum Sayısı	33	36	9.1%
Portföy Yönetimindeki Yatırımcı Sayısı	1,154	1,574	36.5%
Bireysel Yatırımcı Sayısı	1,018	1,416	39.1%
A Tipi Yatırım Fonu Sayısı	37	39	5.4%
B Tipi Yatırım Fonu Sayısı	60	67	11.7%
Diğer Kurumsal Yatırımcı Sayısı	13	18	38.5%
Diğer Kurum Sayısı	25	34	36.0%
Yönetilen Portföy Büyüklüğü (mn. TL)	4,103	4,254	3.7%
Bireysel Yatırımcı	257	359	39.4%
A Tipi Yatırım Fonu	139	271	94.3%
B Tipi Yatırım Fonu	2,959	3,011	1.8%
Diğer Kurumsal Yatırımcı	309	335	8.5%
Diğer Kurum	438	278	-36.6%
Ortalama Portföy Büyüklüğü (mn. TL)	-	-	-
Bireysel Yatırımcı	0	0	0.2%
A Tipi Yatırım Fonu	4	7	84.3%
B Tipi Yatırım Fonu	49	45	-8.9%
Diğer Kurumsal Yatırımcı	24	19	-21.6%
Diğer Kurum	18	8	-53.4%

Kaynak: TSPAKB

2010'da aracı kurumlardan portföy yönetimi hizmeti alan yatırımcı sayısı bir önceki seneye kıyasla 421 adet artarak 1.574'e yükselmiştir. Yatırımcı sayısındaki artışta bir aracı kurumun ilk defa bireysel yatırımcılara portföy yönetimi hizmeti sunmaya başlaması etkili olmuştur. Yönetilen portföy büyüklüğü ise 4,3 milyar TL seviyesinde kalmıştır.

2010 yılında 1.574 yatırımcının portföyü yönetilmiştir.

Aracı kurumların yönettiği A tipi yatırım fonu sayısı önceki yıla kıyasla 2 adet artmış ve 39'a çıkmıştır. Bu fonların portföy büyüklüğü de 2 kata yakın artarak 271 milyon TL'ye yükselmiştir. Artışta hisse senedi fiyatlarındaki yükselişin yanı sıra, yeni kurulan fonların da katkısı olmuştur.

A tipi fonların portföy büyüklüğü 271 milyon TL'ye yükselmiştir.

Aracı kurumların yönettiği B tipi fonların sayısı 60'dan 67'ye yükselmiştir. Sayıdaki hızlı artışa rağmen, yönetilen B tipi fon portföy büyüklüğü 3 milyar TL'de kalmıştır.

Aracı kurumların yönettiği B tipi fon sayısı 67'ye çıkmıştır.

Portföy yönetim hizmeti, aracı kurumların yanı sıra, portföy yönetim şirketleri tarafından da verilmektedir. SPK tarafından açıklanan verilere göre, 2010 yılında faaliyet gösteren portföy yönetim şirketi sayısı 27'ye çıkmıştır.

Portföy yönetim şirketlerince 47 milyar TL yönetilmektedir.

Portföy yönetim şirketlerinden hizmet alan yatırımcı sayısı 1.393'e çıkarken, toplam portföy büyüklüğü %17 artışla 47 milyar TL'ye yaklaşmıştır.

Portföy Yönetim Şirketleri			
	2009	2010	Değ.
Portföy Yönetim Şirketi Sayısı	23	27	17.4%
Portföy Yönetimindeki Yatırımcı Sayısı	1,243	1,393	12.1%
Bireysel	746	781	4.7%
Kurumsal-Tüzel	497	612	23.1%
Yönetilen Portföy Büyüklüğü (mn. TL)	40,099	46,889	16.9%
Bireysel	744	855	14.9%
Kurumsal-Tüzel	39,355	46,034	17.0%
Ortalama Portföy Büyüklüğü (mn. TL)	-	-	-
Bireysel	1	1	9.7%
Kurumsal-Tüzel	79	75	-5.0%

Kaynak: SPK

Kurumsal-tüzel yatırımcıların ortalama portföy büyüklüğü 75 milyon TL'dir.

Portföy yönetimi hizmetinden yararlanan bireysel yatırımcı sayısı 781 olurken, bu hizmeti kullanan kurumsal ve tüzel yatırımcı sayısı 612'ye çıkmıştır. Bu yatırımcıların portföy yönetim şirketlerince yönetilen tasarruflarının değeri ise 46 milyar TL'ye yükselmiştir. Bu kategoride yatırımcı başına düşen ortalama portföy büyüklüğü 75 milyon TL'ye inmiştir.

Aracı kurumlar ile portföy yönetimi şirketleri beraber ele alındığında, profesyoneller tarafından yönetilen toplam portföy büyüklüğünün 2010 yılında %15 artarak 51 milyar TL'ye ulaştığı görülmektedir.

Portföy yönetim şirketlerinin portföy büyüklükleri bakımından sektörde daha etkin olduğu görülmektedir. Ortalama portföy büyüklüğü açısından da portföy yönetim şirketleri öndedir. Aracı kurumlara ilişkin tabloda portföy yönetim şirketlerine benzer şekilde sınıflandırma yapıldığında, kurumsal-tüzel yatırımcı grubu için portföy yönetim şirketlerince yönetilen 75 milyon TL'lik ortalama portföy büyüklüğünün aracı kurumlarda 25 milyon TL'ye indiği görülmektedir.

KREDİLİ İŞLEMLER

2010 sonu itibariyle 99 aracı kurumda kredili menkul kıymet, açığa satış ve menkul kıymetlerin ödünç alma ve verme işlemleri izin belgesi bulunmaktadır.

2010 sonu itibariyle 61 kurum müşterilerine kredi kullandırmıştır.

TSPAKB tarafından derlenen kredili işlem verilerine göre, müşterilerine hisse senedi alımı için kredi kullandıran aracı kurum sayısı 2010 sonunda, 2009 sonuna göre değişmeyerek 61'de kalmıştır.

Kredili işlem sözleşmesi bulunan yatırımcı sayısı, aracı kurumlardan alınan verilerin toplanmasıyla elde edilmektedir.

Diğer bir deyişle, birkaç aracı kurumda kredili işlem sözleşmesi bulunan kişiler, yatırımcı sayısı verilerine birden çok kere dahil olabilmektedir.

Kredili İşlemler	2009	2010	Değ.
Kredi Sözleşmeli Müşteri Sayısı	49,758	54,528	9.6%
Kredi Kullanan Müşteri Sayısı	8,977	11,518	28.3%
Kredi Bakiyesi (milyon TL)	468	736	57.0%
Kişi Başına Kredi Bakiyesi (TL)	52,187	63,866	22.4%
Kaynak: TSPAKB			

2010 sonunda aracı kurumlarda kredi sözleşmesi bulunan yatırımcı sayısı 55.000'e yaklaşırken, bu müşterilerin beşte biri aynı tarih itibariyle kredi kullanmaktadır. Aynı dönem, kullanılan kredi hacmi %57 artarak 736 milyon TL'ye ulaşmıştır. Kişi başına düşen kredi bakiyesi ise 64.000 TL seviyesine yaklaşmış olup, 2011'e yönelik olumlu beklentilere işaret etmektedir.

Kullanılan kredi 736 milyon TL'ye yükselmiştir.

ŞUBE AĞI

Aracı kurumların (vadeli işlemler aracılık şirketi dahil) iller bazında erişim ağı dağılımına bakıldığı zaman, 102 kurumun İstanbul, 1 kurumun Ankara, 1 kurumun ise İzmir merkezli olduğu görülmektedir. Aracı kurumlar diğer illerde ikamet eden yatırımcılara şube, irtibat bürosu ve anlaşmalı acente şubeleri aracılığı ile ulaşabilmektedir.

2010 yılında aracı kurumların yatırımcılara ulaşmakta kullandığı merkez dışı örgütlerin sayısı toplamda 370 adet artarak 6.554'e ulaşmıştır. Çıkışta temel olarak banka şubelerini ifade eden acente şubesi sayısının artışı etkili olmuştur.

2010 sonunda toplam erişim noktası sayısı 6.554'tir.

Erişim Ağı	2009	2010	Fark
Şube	157	161	4
İrtibat Bürosu	39	46	7
Acente Şubesi	5,988	6,347	359
Toplam	6,184	6,554	370
Kaynak: TSPAKB			

Aracı kurumların doğrudan sahip olduğu şube sayısında 2007 sonundan itibaren süregelen gerileme, 2010 yılı içerisinde durmuş ve şube sayısı bir önceki sene sonuna göre 4 adet artarak 161 olmuştur. Sahip olunan irtibat bürosu sayısı ise 7 adet artarak 46'ya çıkmıştır. 2010 yılında acente şubelerinin sayısı 359 adet artış göstermiş ve 6.347'ye yükselmiştir.

Şube ve irtibat bürosu sayısı artmıştır.

2010 yılında bir aracı kurumun şubelerini kapatması sonucu şubesi bulunan aracı kurum sayısı 32 olmuştur. İrtibat bürosu olan kurum sayısı 21'de kalırken, bir aracı kurumun faaliyetlerini geçici olarak durdurması sonucu acentesi olan kurum sayısı

51 kurumun merkez dışı örgütü bulunmaktadır.

22'ye inmiştir. 2010 sonu itibariyle 51 aracı kurumun en az bir merkez dışı örgütü bulunmaktadır.

Aracı Kurum Sayısı		
	2009	2010
Şubesi Olan	33	32
İrtibat Bürosu Olan	21	21
Acentesi Olan	23	22
Toplam	51	51

Kaynak: TSPAKB

8 aracı kurum şube sayısını artırmıştır.

2010 yılında 4 aracı kurumun şube sayısı azalırken, 8 kurumunki artmıştır. Benzer şekilde, 5 aracı kurum irtibat bürosu sayısını artırırken, 2 kurum azaltmıştır.

Erişim Ağı Değişiklikleri (2010)		
	Artan	Azalan
Şube	8	4
İrtibat Bürosu	5	2
Acente Şubesi	12	8
Toplam	20	7

Kaynak: TSPAKB

Acente şubelerinin büyük kısmı banka kökenli aracı kurumlara aittir. Bununla birlikte, banka kökenli olmayan aracı kurumlar da bankalar ile acentelik sözleşmeleri yapabilmektedir. Yıl içinde bu tanımlamaya giren üç aracı kurumun 131 acente şubesi bulunmaktadır.

ALTERNATİF DAĞITIM KANALLARI

Aracı kurumlar fiziki erişim noktalarının yanı sıra, internet ve çağrı merkezi gibi alternatif dağıtım kanallarıyla da yatırımcılara ulaşmaktadır. Bu bölümde sunulan aracı kurumların internet ve çağrı merkezi işlemlerine dair verileri değerlendirilirken, bir yatırımcının birden fazla kurumda müşteri olabileceği göz önünde bulundurulmalıdır.

İnternet üzerinden yapılan işlemler başlığındaki verilere internet sitesi üzerinden yapılan işlemlerin yanı sıra elektronik veri dağıtım kanalları üzerinden yapılan işlemler de dahil edilmiştir. 2010 yılı sonu itibariyle internet üzerinden hizmet veren aracı kurum ve vadeli işlemler şirketi sayısı 1 adet artarak 65'e çıkmıştır. 2010 yılında 4 şirket ilk defa yatırımcılarına internet alternatifi sunmaya başlamış, bu hizmeti veren 3 aracı kurum ise faaliyetlerini geçici olarak durdurmuştur.

İnternet İşlemleri			
	2009	2010	Değ.
Aracı Kurum Sayısı	64	65	1.6%
Hisse Senedi			
Yatırımcı Sayısı	262,969	297,486	13.1%
İşlem Sayısı	30,997,052	39,954,020	28.9%
Hacim (mn. TL)	137,566	254,695	85.1%
Kesin Alım-Satım			
Yatırımcı Sayısı	409	240	-41.3%
İşlem Sayısı	2,503	1,540	-38.5%
Hacim (mn. TL)	18	25	35.7%
Vadeli İşlem			
Yatırımcı Sayısı	7,611	7,134	-6.3%
İşlem Sayısı	5,810,525	4,706,324	-19.0%
Hacim (mn. TL)	151,508	253,320	67.2%
Varant			
Yatırımcı Sayısı	-	457	-
İşlem Sayısı	-	31,435	-
Hacim (mn. TL)	-	97	-
Kaynak: TSPAKB			

2010 yılında hisse senedinde 64, DİBS'de 8, vadeli işlemlerde ise 38 kurum internet üzerinden hizmet sunmuştur. İnternet üzerinden VOB işlemi yapma imkanı sunan kurum sayısı 2009 yılına göre 4 adet artmıştır. Vadeli işlemler aracılık şirketi, bu kanalı yalnızca vadeli işlemler için kullanabilmektedir.

65 aracı kurum internet üzerinden hizmet vermiştir.

Hisse senedi işlemleri için interneti kullanan yatırımcı sayısı %13 artarak 297.486'ya çıkarken, işlem hacmi %85 artmış ve 255 milyar TL'ye ulaşmıştır. Departman bazında işlem hacimlerinin incelendiği bölümde de değinildiği üzere, internet üzerinden yapılan işlemlerin toplamdaki payı 2010'da rekor seviyeye (%20) ulaşmıştır.

İnternet üzerinden gerçekleşen hisse senedi işlem hacmi %85 artmıştır.

İnternet üzerinden kaydedilen vadeli işlemler hacmi 2009 yılında hisse senedi işlemlerinin üzerindeyken, 2010 yılında ufak bir farkla gerisinde kalmıştır. İnternet üzerinden yapılan vadeli işlemler %67 artarak 253 milyar TL'yi aşmıştır. Hisse senedinde olduğu gibi bu kanaldan yapılan işlemlerin toplamdaki payı 2010'da rekor seviyeye (%34) ulaşmıştır. İnterneti kullanan vadeli işlem yatırımcı sayısı ise %6 gerileyerek 7.134 olmuştur.

İnternet üzerinden gerçekleşen vadeli işlemler %67 artmıştır.

Hisse senedi işlemlerinde interneti kullanan yatırımcı sayısı, vadeli işlemlerdekinin oldukça üzerindedir. Öte yandan, interneti kullanan bir hisse senedi yatırımcısının işlem başına ortalama emir büyüklüğü 6.375 TL iken, vadeli işlem yatırımcısında bu rakam 54.000 TL'ye çıkmaktadır.

İnternet üzerinden yapılan tahvil-bono işlemleri %35 artarak 25 milyon TL'ye yükselmiş olsa da, bu işlemler diğer yatırım araçlarındaki internet işlemlerinin çok gerisinde kalmıştır.

2010 yılında ilk defa işlem görmeye başlayan varant işlemlerinde de yatırımcılar interneti kullanmışlardır. İnternette

yapılan varant işlemleri 97 milyon TL ile tahvil-bono işlemlerinin üzerinde gerçekleşmiştir.

Çağrı merkezinden yapılan işlemlerde değişiklik olmamıştır.

İnternet üzerinden işlem yapan yatırımcıların hem sayısı, hem de işlem hacimleri yıllar itibariyle artış sergilemektedir. Öte yandan, çağrı merkezleri aracılığıyla gerçekleştirilen işlem hacminin toplamdaki payının yıllar içinde fazla değişmediği görülmektedir.

2010 sonunda çağrı merkezi yoluyla işlem yapan 13 aracı kurum bulunmaktadır. Ancak, bir aracı kurum 2008 yılından itibaren çağrı merkeziyle ilgili verileri, bilgi işlem sistemi değişikliğinden dolayı Birliğe sunmamaktadır. 2010 yılı verileri 13 aracı kurumu içermekle beraber, 14 aracı kurumun çağrı merkezi hizmeti sunduğunu söylemek mümkündür.

Çağrı Merkezi İşlemleri			
	2009	2010	Değ.
Aracı Kurum Sayısı	13	13	0.0%
Hisse Senedi			
Yatırımcı Sayısı	23,053	25,935	12.5%
İşlem Sayısı	500,049	512,005	2.4%
Hacim (mn. TL)	4,526	4,966	9.7%
Kesin Alım-Satım			
Yatırımcı Sayısı	232	160	-31.0%
İşlem Sayısı	873	513	-41.2%
Hacim (mn. TL)	80	64	-20.1%
Vadeli İşlem			
Yatırımcı Sayısı	748	668	-10.7%
İşlem Sayısı	34,741	32,775	-5.7%
Hacim (mn. TL)	1,927	1,395	-27.6%
Varant			
Yatırımcı Sayısı	-	30	-
İşlem Sayısı	-	638	-
Hacim (mn. TL)	-	1	-
Kaynak: TSPAKB			

Çağrı merkezinden yapılan hisse senedi işlem hacmi 5 milyar TL'ye yükselmiştir.

Çağrı merkezinden hisse senedi işlemi yapan yatırımcı sayısı %13 artışla 26.000'e yaklaşırken, işlem hacmi %10 artarak 5 milyar TL'ye çıkmıştır.

Çağrı merkezi üzerinden 6 kurum vadeli işlem hizmeti sunarken, işlem yapan yatırımcı sayısı ile birlikte işlem hacmi de %28 azalmış, 1,4 milyar TL'ye inmiştir.

Sadece 6 aracı kurumun çağrı merkezinden gerçekleştirdiği SGMK işlemleri ise 64 milyon TL'ye gerilemiştir. Çağrı merkezinden yapılan varant işlemleri ise çok sınırlı kalmıştır.

Yatırımcılar interneti tercih etmektedir.

Çağrı merkezlerinden yapılan işlemlerin gerek işlem hacimleri, gerekse bu kanalları tercih eden yatırımcı sayısı bakımından, internet seçeneğinin bir hayli gerisinde kaldığı görülmektedir.

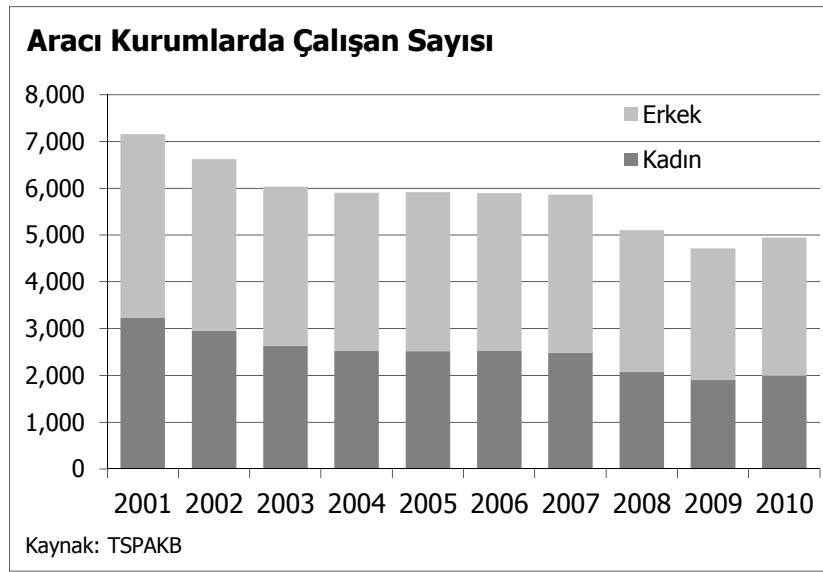
ÇALIŞAN PROFİLİ

Aracı kurum sektöründe 2004 yılından bu yana 5.900 civarında seyreden çalışan sayısı, küresel finansal krizin etkisiyle gerilemiştir. Çalışan sayısında 2007 yılının son çeyreğinde başlayan gerileme 2009'un ikinci yarısında durmuş, devam eden dönemlerde ise hafif bir toparlanma başlamıştır. 2010 sonunda çalışan sayısı bir önceki yıla kıyasla 233 kişi artarak 4.948'e ulaşmıştır.

Aracı kurumlarda çalışan sayısı 4.948 olmuştur.

Türkiye Bankalar Birliğinin (TBB) derlediği bankacılık sektörü verilerine göre, 2003 yılından bu yana artan bankacılık sektöründeki çalışan sayısı ise, 2010 yılında %8 artarak 178.504 olmuştur.

Bankacılık sektöründe çalışan sayısı ise 178.504'tür.

2010 yılında, verileri incelenen 30 aracı kurumun çalışan sayısı azalmış, 51 aracı kurumunki artmıştır. Aracı kurum başına çalışan sayısı ise 1 adet artarak 2010 sonunda 53'e çıkmıştır.

Aracı kurumlarda ortalama 53 çalışan bulunmaktadır.

Çalışan Sayılarına Göre Aracı Kurumlar (2010)			
Çalışan Sayısı	Aracı Kurum Sayısı	Çalışan Sayısı	İstihdam Payı
0-9	12	59	1%
10-24	22	331	7%
25-49	33	1,136	23%
50-99	14	1,070	22%
100-149	5	621	13%
150-199	5	899	18%
200+	3	832	17%
Toplam	94	4,948	100%

Kaynak: TSPAKB

93 aracı kurum ve 1 vadeli işlemler aracılık şirketi arasında, 9 kişi ve altında çalışanı olan 12 kurum bulunmaktadır. Bu kurumların 5'i faaliyetlerini durdurmuş olan kurumlardır.

13 kurum sektörün yarısını istihdam etmektedir.

Sektördeki aracı kurumlardan 55 tanesinde 10 ile 49 arasında çalışan bulunmaktadır. 100'den fazla çalışanı bulunan 13 aracı kurum ise sektörün yarısını istihdam etmektedir. En fazla çalışanı olan aracı kurumda 379 kişi bulunmaktadır.

Çalışanların Departman Dağılımı

Bu bölümde aracı kurumlarda çalışanların departmanlara göre dağılımı sunulmaktadır.

Mali ve idari işler; muhasebe, satın alma, takas ve benzeri operasyonel, idari ve mali işlerle ilgilenen çalışanların istihdam edildiği departmandır. Brokerlar borsada işlem yapan çalışanları, dealerlar ise brokerlar aracılığıyla menkul kıymet alım-satım işlemlerini gerçekleştiren kişileri ifade etmektedir. Yurtiçi satış olarak tanımlanan departman, aracı kurum merkezlerindeki yurtiçi müşterilerle doğrudan ilgilenen kişileri göstermektedir. İnsan kaynakları, personel özlük işlerinin yanı sıra eğitim faaliyetleri ile ilgili çalışanları kapsamaktadır. Portföy yönetimi, yatırım fonları ve müşteri portföylerini yönetip takibini yapan çalışanları kapsamaktadır. Yurtdışı satış; yurtdışı müşterilerle doğrudan ilgilenen satış, alım-satım ve operasyonel takip işlemlerini yapan personeli içermektedir. Diğer bölümü; bu kategorilere girmeyen çalışanları, üst yönetimi ve ağırlıklı olarak da hizmet personelini içermektedir.

Departman Sayıları		
	2009	2010
Mali ve İdari İşler	90	92
İç Denetim-Teftiş	89	91
Diğer	84	86
Broker	78	77
Dealer	71	70
Bilgi İşlem	62	68
Yurtiçi Satış (Merkez)	48	55
Araştırma	47	53
Hazine	45	44
Yurtdışı Satış	37	40
İnsan Kaynakları	39	40
Kurumsal Finansman	30	30
Portföy Yönetimi	29	29
Kurum Sayısı	91	93
Kaynak: TSPAKB		

Aracı kurumların 92'sinde mali ve idari işler departmanı bulunmaktadır.

2010 yılında verileri derlenen aracı kurumların 92'sinde mali ve idari işler departmanı bulunmaktadır. 2010 yılı içinde el değiştirme sürecinde olan bir aracı kurumda ise bu bölümde çalışan bulunmamaktadır. İkinci sırada, 91 kurumda bulunan iç denetim-teftiş bölümü yer almaktadır.

Araştırma, bilgi işlem ve satış departmanları sayıları artmıştır.

Departman sayılarında 2009'a göre en belirgin değişim yurtiçi satış, araştırma ve bilgi işlem bölümlerinde yaşanmıştır. Yurtiçi satış departmanı olan aracı kurum sayısı 7 adet artarak 55'e çıkmıştır. Araştırma ve bilgi işlem departmanına sahip kurum

sayısı ise 6'şar adet artarak sırasıyla 53 ve 68 olmuştur. Piyasa göstergelerindeki iyileşme istihdama gecikmeli ve sınırlı şekilde yansımıştır. Yurtdışı yatırımcı işlemlerinin arttığı bu dönemde yurtdışı satış departmanına sahip kurum sayısı da 40'a yükselmiştir.

Karşılaştırılan dönemlerde çalışanların departman dağılımında ciddi değişimler olmadığı görülmektedir.

Çalışanların Departman Dağılımı		
	2009	2010
Merkez Dışı Örgütler	28.7%	29.5%
Şube	19.0%	19.3%
Acente	7.0%	7.2%
İrtibat Bürosu	2.7%	3.0%
Mali ve İdari İşler	16.7%	16.3%
Broker	7.0%	6.2%
Dealer	8.8%	8.6%
Yurtiçi Satış (Merkez)	6.1%	6.4%
Araştırma	4.3%	4.5%
Bilgi İşlem	3.2%	3.3%
İç Denetim-Teftiş	2.5%	2.5%
Kurumsal Finansman	3.9%	3.9%
Hazine	2.5%	2.7%
Yurtdışı Satış	1.2%	1.3%
İnsan Kaynakları	3.2%	3.2%
Portföy Yönetimi	1.2%	1.3%
Diğer	10.5%	10.2%
Toplam	100.0%	100.0%

Kaynak: TSPAKB

2010 yılında şube ağındaki artışa paralel olarak merkez dışı örgütlerde çalışanların toplamdaki payı 1 puan artarak %30'a yükselmiştir. Çalışanlar ağırlıklı olarak şubelerdedir. Şubelerde istihdam edilen çalışanların toplamdaki payı %19'dur. 2010 yılında çalışan sayısında en fazla artış da şubelerde yaşanmıştır.

Aracı kurumlarda çalışanların %30'u merkez dışı örgütlerdedir.

Merkez dışı örgütlerden sonra en fazla çalışanın olduğu mali ve idari işler departmanında, toplam çalışanların %16'sı istihdam edilmektedir.

Bu dönemde çalışan sayısında azalma yaşanan tek kadro brokerlar olmuş, broker olarak çalışanların payı 1 puan gerileyerek %6'ya inmiştir. Brokerların payı verilerin toplanmaya başladığı 2002 yılında %11 iken, yıllar içinde bu pay düzenli bir düşüş sergilemiştir.

Yurtiçi satış ve araştırma bölümlerine sahip kurum sayısındaki artışa paralel olarak bu bölümlerde çalışanların payında ufak da olsa artışlar yaşanmıştır. Çalışanların %6'sı aracı kurum merkezinde yurtiçi satış departmanında hizmet verirken, %5'i araştırma bölümünde istihdam edilmektedir.

2010 yılında canlanan kurumsal finansman faaliyetlerine rağmen, ilgili bölümde çalışanların payı değişmeyerek %4'te kalmıştır. Yine artan yurtdışı işlemlerine karşın yurtdışı satış bölümünde, çalışanların sadece %1'i bulunmaktadır.

En kalabalık bölüm 9 çalışan ile mali ve idari işlerdir.

Departmanlarda ortalama çalışan sayısı dikkate alındığında, en kalabalık bölüm ortalama 9 çalışan ile mali ve idari işler departmanıdır.

Aracı kurumlarda ortalama çalışan sayısındaki en büyük artış kurumsal finansman departmanında yaşanmıştır. Bu bölümde ortalama çalışan sayısı 4'ten 5'e çıkmıştır. Kurumsal finansman faaliyetlerindeki canlanmaya rağmen bu departmana sahip kurum sayısı değişmezken, bu faaliyeti sürdüren aracı kurumlar daha fazla çalışan istihdam etmişlerdir.

Departmanlarda Ortalama Çalışan Sayısı	2009		2010	
	2009	2010	2009	2010
Mali ve İdari İşler	8.8	8.8	8.8	8.8
Yurtiçi Satış (Merkez)	6.0	5.8	6.0	5.8
Dealer	5.8	6.1	5.8	6.1
Diğer	5.9	5.9	5.9	5.9
Araştırma	4.3	4.2	4.3	4.2
Broker	4.2	4.0	4.2	4.0
Yurtdışı Satış	4.1	3.9	4.1	3.9
Kurumsal Finansman	3.9	4.5	3.9	4.5
Bilgi İşlem	3.0	2.8	3.0	2.8
Hazine	2.6	2.8	2.6	2.8
Portföy Yönetimi	2.0	2.2	2.0	2.2
İç Denetim-Teftiş	1.7	1.8	1.7	1.8
İnsan Kaynakları	1.5	1.6	1.5	1.6

Kaynak: TSPAKB

Satış ekipleri ortalama 12 kişiden oluşmaktadır.

Aracı kurum merkezlerinde bulunan dealer ve yurtiçi satış personeli toplamı, aracı kurumlarda satış bölümlerinde ortalama çalışan sayısı hakkında gösterge olmaktadır. Bu sayı 2010'da 12 kişidir.

Merkez dışı örgütlerde ortalama 5 kişi çalışmaktadır.

Aracı kurumların merkez dışı örgütlerinde ortalama 5 personel bulunmaktadır. Şubelerde ortalama çalışan sayısı 6 iken, irtibat bürolarındaki ortalama çalışan sayısı 3'tür.

Merkez Dışı Örgütlerde Ortalama Çalışan Sayısı	2009		2010	
	2009	2010	2009	2010
Şube	5.7	5.9	5.7	5.9
İrtibat Bürosu	3.3	3.3	3.3	3.3
Genel Ortalama	5.2	5.3	5.2	5.3

Kaynak: TSPAKB

Acente şubelerinde çalışan personel sayısı hakkında sağlıklı bir veri toplanamadığından, ortalama çalışan sayısı hesaplanamamıştır.

Çalışanların Eğitim Durumu

Aracı kurumlarda çalışan personelin eğitim düzeyi genel iş gücüne oranla hayli yüksektir. Aracı kurum çalışanlarının %77'si bir yüksek öğrenim diplomasına sahiptir.

Sektör çalışanlarının dörtte üçü bir yükseköğrenim diploması sahibidir.

Çalışanların Eğitim Durumu		
	2009	2010
Yüksek Lisans	12.5%	12.8%
Lisans	58.5%	59.3%
Yüksekokul	5.3%	5.3%
Lise	18.6%	17.6%
Ortaokul	2.0%	2.1%
İlkokul	3.1%	3.0%
Toplam	100.0%	100.0%

Kaynak: TSPAKB

Çalışanların eğitim düzeyine orta vadeli bir perspektifte bakıldığı zaman, 2000 yılında lisans ve üstü diplomaya sahip çalışanlar toplam çalışanların yarısını oluştururken, bu oranın düzenli bir artışla 2005'te %66'ya, 2010 yılında ise %72'ye kadar çıktığı görülmektedir.

Çalışanların Yaş Dağılımı

Aracı kurum çalışanlarının yaş dağılımı, çalışanların yarısının 36-50 yaş grubu arasında olduğunu göstermektedir.

2010 yılında 35 yaş ve altındaki grupta yer alan çalışanların payı bir önce yıla kıyasla 2 puan gerileyerek %47'ye inmiştir. Söz konusu oran 2000 yılında %82 idi. Düşüş, mevcut çalışanların yaşlarının ilerlemesinin yanı sıra yeni girişlerin kısıtlı olmasının bir yansımasıdır. Bununla birlikte, 2010 yılında 18-25 yaş arasında çalışanların payındaki gerileme durmuştur.

35 yaş altındaki çalışan payı %47'ye gerilemiştir.

Çalışanların Yaş Dağılımı		
	2009	2010
18-25	5.6%	5.8%
26-30	18.2%	17.7%
31-35	25.7%	23.8%
36-40	27.1%	27.0%
41-45	14.7%	16.0%
46-50	5.5%	6.4%
51-55	2.0%	2.1%
56-60	0.5%	0.5%
61+	0.6%	0.6%
Toplam	100.0%	100.0%

Kaynak: TSPAKB

Çalışanların İş Tecrübesi

2001 krizinin ardından, aracı kurumların çalışan sayısındaki azalma ağırlıklı olarak düşük tecrübeli kesimi etkilemişti. Bununla beraber, aracı kurumlarda ciddi anlamda istihdam

açılmamış, böylece son on yılda sektörün genel iş tecrübesi yükselmiştir.

10 yıl ve altı tecrübeye sahip çalışanların payı %40'a gerilemiştir.

İş tecrübesi bazındaki dağılım, sektördeki 10 yıl ve altı deneyime sahip çalışan payının azalmaya devam ettiğini göstermektedir. Bu gruptaki çalışanların payı 2000 yılında toplamın %83'ü iken, bu oran 2005 yılında %65'e, 2010 sonunda %40'a kadar gerilemiştir. Bununla birlikte yaş dağılımında da görüldüğü gibi, sektöre yeni girişi ifade eden 0-2 yıl tecrübeli çalışanların payındaki gerileme durmuştur.

Çalışanların İş Tecrübesi (Yıl)		
	2009	2010
0-2	7.1%	7.3%
3-5	12.5%	12.4%
6-10	20.5%	19.9%
11-15	29.3%	28.0%
15+	30.7%	32.4%
Toplam	100.0%	100.0%

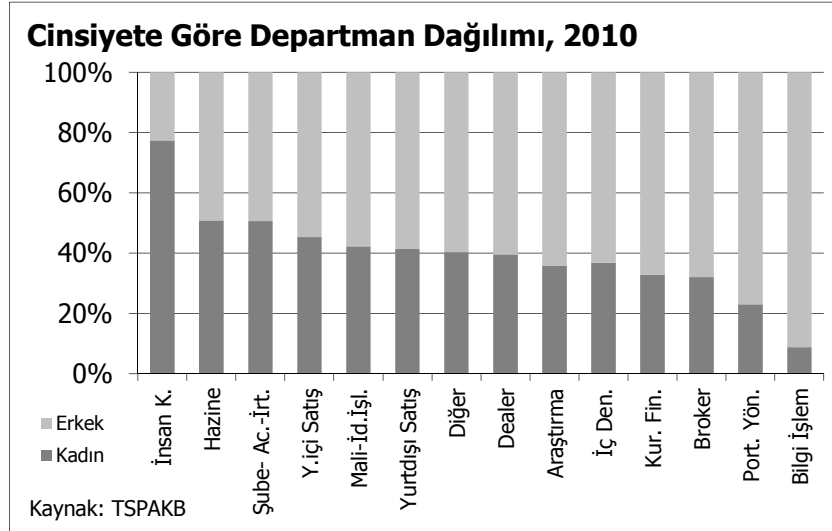
Kaynak: TSPAKB

Öte yandan, mevcut çalışanların tecrübesinin artmasıyla, 15 yıl üstü çalışanlar toplamın üçte birini oluşturmaya başlamıştır. 2000 yılında bu oran %6 seviyesindeydi.

Çalışanların Cinsiyeti

Sektör çalışanlarının %40'ı kadındır.

2000 yılında toplam çalışanların %46'sını oluşturan kadınların payı yıllar içinde gerilemiş, 2005 sonunda %43'e, 2010 sonunda ise %40'a düşmüştür.

İK, en fazla kadın çalışanı olan bölümdür.

Cinsiyete göre departman dağılımı, kadınların en yoğun istihdam edildiği bölümün %77 ile insan kaynakları departmanı olduğunu göstermektedir. 2009 sonuna göre bu departmandaki kadın çalışanların payı 3 puan artmıştır. İnsan kaynakları departmanını %51 pay ile hazine bölümü takip ederken, 2009 yılına göre bu oran azalmıştır.

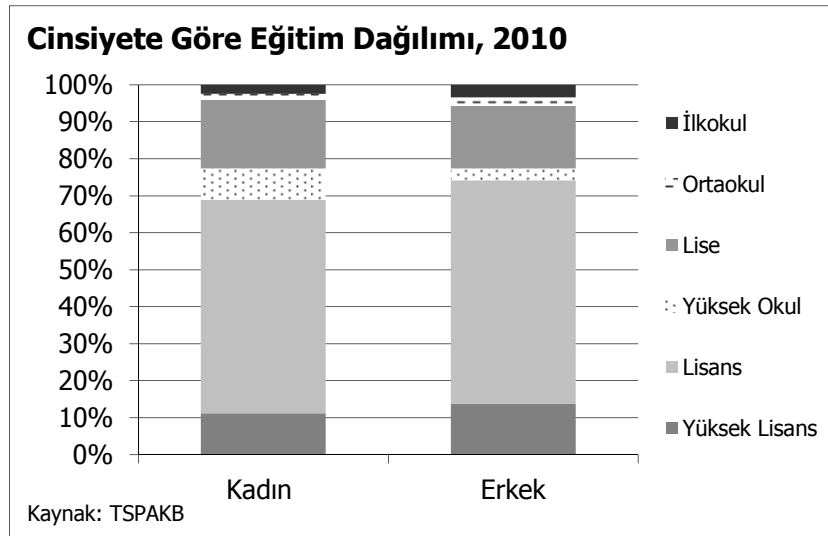
Kadın çalışanların payının en çok arttığı bölüm acente, irtibat bürosu ve şube olarak 3 başlık altında toplanan merkez dışı örgütler olmuştur. 2010'da bu bölümlerde çalışan kadınların payı %44'ten %51'e çıkmıştır.

Merkez dışı örgütlerde kadınların ağırlığı artmıştır.

Departman bazındaki dağılımda en büyük değişim yurtiçi satış departmanında yaşanmıştır. Bu bölümde çalışan kadınların payı 3 puan gerileyerek %45'e inmiştir. Diğer taraftan, çalışan çıkışının yaşandığı broker kadrolarında da kadınların payı azalmıştır. 2007 yılında %41 paya sahip olan kadın brokerların payı 2010 yılında %32'ye kadar düşmüştür. Diğer bir ifadeyle, bu kadrodaki daralma en çok kadın çalışanları etkilemiştir. Dealerlar arasındaki dağılımda ise kadın çalışanlar %40 olan paylarını korumuştur.

Broker olarak görev yapan kadın çalışanların payı %32'ye düşmüştür.

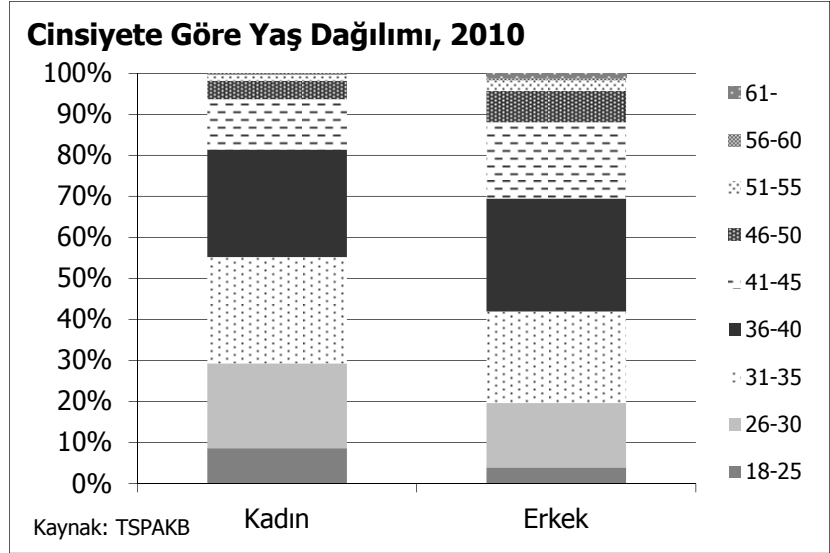
Araştırma, kurumsal finansman ve portföy yönetimi departmanlarındaki çalışan kadınların ağırlığı karşılaştırılan dönemlerde 1'er puan gerilemiştir. Araştırma bölümündeki çalışanların %36'sı kadındır. Kurumsal finansman hizmeti veren sektör çalışanlarının üçte biri kadinken, bu oran portföy yönetiminde %24'e, bilgi işlem departmanında ise %8'e gerilemektedir.

Cinsiyete göre eğitim dağılımına bakıldığında, her iki gruptaki çalışanların %77'sinin yüksek okul ve üstü diplomaya sahip olduğu görülmektedir. Bununla birlikte, kadın çalışanlarda yüksek okul mezunlarının payı erkeklere göre daha fazlayken, erkek çalışanlarda yüksek lisans diplomasına sahip olanların payı kadınlara kıyasla daha yüksektir.

Yaş gruplarının cinsiyete göre dağılımı, sektördeki kadınların yaş ortalamasının erkeklerden daha düşük olduğunu göstermektedir.

Kadınların yaş ortalaması erkeklerden düşüktür.

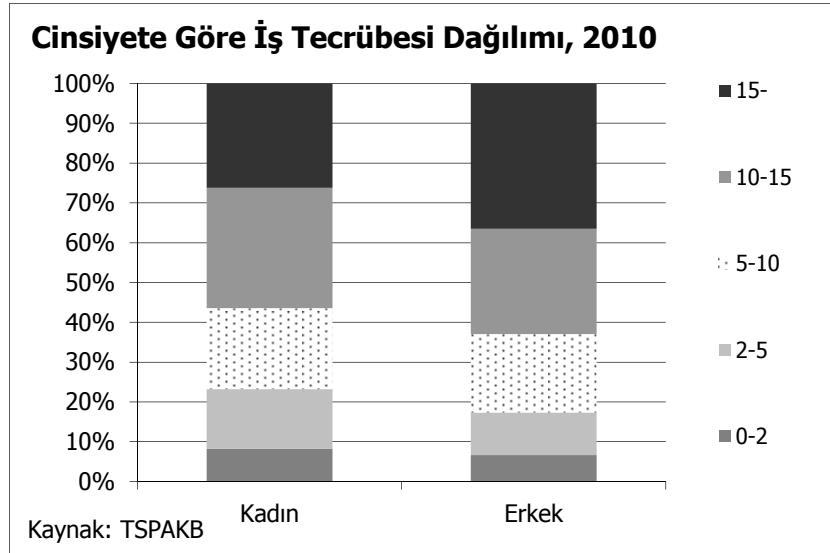

İleri yaşlarda kadınların oranı düşmektedir.

18-25 yaş arasındaki çalışanların %59'unu kadınlar oluştururken, 50 yaş ve üstü çalışanların yer aldığı grupta kadınların oranı %20'ye düşmektedir. 61 yaş üstünde ise kadın çalışan bulunmamaktadır. Kadın çalışanlarının %55'i, 35 yaş ve altı grupta yer alırken, erkek çalışanlarda bu oran %42'ye inmektedir.

İş tecrübesi yüksek kadınların payı erkeklerden düşüktür.

Cinsiyete göre iş tecrübesi dağılımları da, yukarıdaki verilere paralel olarak, iş tecrübesi arttıkça kadınların ağırlığının azaldığını göstermektedir.

Kadın çalışanların %44'ü 10 yıl ve altı deneyime sahipken, erkeklerin %37'si 10 yıl ve altı deneyime sahiptir.

15 yıl üstü deneyime sahip çalışanların yalnızca üçte biri kadındır. Yaş ve iş tecrübesinin yönetim kademeleri ile doğru orantılı olduğu düşünülürse, üst kademelerde kadınların daha az temsil edildiği tahmin edilmektedir.

